

BS/131/2012

PRZYMKNIEŃTE OKO

WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI,

CZYLI O ODPOWIEDZIALNOŚCI

ZA AFERĘ AMBER GOLD

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Syndyk masy upadłościowej spółki Amber Gold poinformował, że firma ta wykazywała przed urzędem skarbowym zyski, których nie osiągała, praktycznie bowiem nie inwestowała środków uzyskiwanych od klientów. Pozorowała zyski, by uchodzić za wiarygodną firmę inwestycyjną, a nie piramidę finansową, którą faktycznie była. Z tego powodu fiskus będzie musiał oddać syndykowi owe nienależne podatki w kwocie około 11 mln zł, co stanowi jednak tylko minimalny ułamek sumy zobowiązań tej firmy wobec jej klientów. Wprawdzie – według ostatnich danych¹ – do prokuratury zgłosiło się tylko około 5 tys. poszkodowanych, jednak zdaniem syndyka aż 24 tys. Polaków było klientami Amber Gold. Firma ta powinna oddać im łącznie około 677 mln zł, podczas gdy rozpoznany do tej pory majątek spółki oraz jej właściciela to tylko 105 mln zł.

Afera Amber Gold ma szeroki zakres nie tylko z powodu ujawniania nowych danych dotyczących skali działalności tej firmy, ale także długiej listy instytucji państwa, którym zarzuca się w tej sprawie jeśli nie celowe zaniechania, to przynajmniej nieprzestrzeganie procedur lub bierność. O nieprawidłowe działanie oskarżane były prokuratura, sądy, minister sprawiedliwości, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK), ABW czy CBA. W jednym z ostatnich sondaży² zapytaliśmy Polaków o ocenę tej afery, zwłaszcza zaś o ocenę instytucji odpowiedzialnych za dopuszczenie do możliwości oszustwa finansowego na tak dużą skalę.

POLACY O STANIE PRAWORZĄDNOŚCI

Ponad połowa ankietowanych (54%) uważa, że obecnie instytucje państwa do tego powołane nie dbają należycie o prawa obywateli i ich przestrzeganie, przeciwną opinię na ten temat wyraża niespełna jedna trzecia (32%). Ponad połowa respondentów (56%) krytycznie wypowiada się o aparacie ścigania, czyli prokuraturze i policji – uważa, że

---

¹ Cyt. za: K. Katka, *Zaginione pół miliarda*, „Gazeta Wyborcza”, 25 września 2012.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (268) przeprowadzono w dniach 5 – 16 września 2012 roku na liczącej 985 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

instytucje państwa nie są skuteczne w wykrywaniu i ściganiu przypadków łamania prawa. Tylko mniej niż jedna trzecia badanych (30%) ocenia skuteczność działania aparatu ścigania jako zadowalającą.

Tabela 1

Jak Pan(i) ocenia stan praworządności w Polsce? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce instytucje państwa:		
– należycie dbają o interesy obywateli i przestrzeganie ich praw		
Zdecydowanie tak	2%	32%
Raczej tak	30%	
Raczej nie	42%	54%
Zdecydowanie nie	12%	
Trudno powiedzieć	14%	
– skutecznie wykrywają i ścigają przypadki łamania prawa		
Zdecydowanie tak	2%	30%
Raczej tak	28%	
Raczej nie	43%	56%
Zdecydowanie nie	13%	
Trudno powiedzieć	14%	

O praworządności w Polsce, szczególnie w zakresie dbałości o prawa obywateli najsilniej przekonani są ludzie młodzi – od 18 do 24 roku życia. Ponad połowa z nich (51%) uważa, że instytucje państwa należycie dbają o interesy obywateli i przestrzeganie ich praw. Natomiast najsilniej kwestionują tę tezę badani w wieku 35–64 lata. Krytycznym opiniom na temat stanu praworządności w Polsce sprzyjają także prawicowe poglądy polityczne.

Tabela 2

Deklarowane poglądy polityczne	Jak Pan(i) ocenia stan praworządności w Polsce? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce instytucje państwa należycie dbają o interesy obywateli i przestrzeganie ich praw?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Lewica	38	51	11
Centrum	37	51	12
Prawica	28	63	10

Co ciekawe, te różnice zdań nie w pełni przekładają się na opinie w elektoratach partyjnych. Teoretycznie bowiem zwolennicy lewicowego SLD pozostają nawet bardziej krytyczni wobec obecnego stanu praworządności w Polsce niż sympatycy prawicowego PiS. We wszystkich elektoratach przeważają oceny negatywne, nawet wśród zwolenników partii rządzących najczęstsze są krytyczne opinie na temat stanu praworządności w tym zakresie.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty partyjne	Jak Pan(i) ocenia stan praworządności w Polsce? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce instytucje państwa należycie dbają o interesy obywateli i przestrzeganie ich praw?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	43	47	10
PSL	45	47	9
RP	38	54	8
PiS	32	59	9
SLD	27	61	12
Niezdecydowani	31	51	18
Niegłosujący	28	55	18

Afera Amber Gold mocno nadszarpnęła poczucie porządku prawnego i bezpieczeństwa finansów obywateli. Aż 73% ankietowanych uważa, że obecnie w Polsce można łatwo bez większych konsekwencji oszukiwać ludzi i wyłudzać od nich pieniądze. Przeciwnego zdania jest tylko 17% badanych. Według Polaków na tle innych działań nielegalnych, choć spotykanych dość często, łatwiej jest tylko bez większych konsekwencji pracować „na czarno”, czyli bez stosownych umów i bez płacenia podatków – 79% ankietowanych uważa, że w tym zakresie w Polsce łatwo jest omijać przepisy fiskalne i prawa pracy.

O słabości państwa w kontrolowaniu przestrzegania przepisów prawa w ogóle i braku sankcji za ich naruszanie przekonanych jest prawie dwie trzecie Polaków – 64% badanych uważa, że w Polsce można łatwo omijać przepisy prawa. Tylko nieco ponad jedna piąta (22%) jest zdania, że bez konsekwencji trudno to zrobić.

Równie krytycznie oceniany jest stan praworządności w dziedzinie rozliczeń finansowych i tzw. zatorów płatniczych. Aż 61% ankietowanych ocenia, że w Polsce łatwo i bez większych konsekwencji daje się unikać regulowania zobowiązań i płacenia za wykonane usługi czy zlecenia partnerom, podwykonawcom lub kontrahentom. Tylko niewiele mniej osób (59%) uważa, że w Polsce łatwo jest pracodawcom unikać wypłacania wynagrodzeń pracownikom. O tym, że jest to trudne, przekonana jest nieco ponad jedna czwarta badanych (28%).

Zdaniem Polaków, wśród przedstawionych im do oceny różnych przypadków łamania prawa w kwestiach finansowych państwo działa skutecznie jedynie wtedy, gdy samo jest zainteresowane materialnie lub gdy to zwykli obywatele są zobowiązani do świadczeń. Ponad połowa ankietowanych uważa, że w Polsce trudno by było nie płacić czynszu (51%) czy też podatków (56%).

Tabela 4

Czy, w Pana(i) ocenie, w Polsce łatwo czy też trudno można bez większych konsekwencji:		
– pracować „na czarno”		
Zdecydowanie łatwo	32%	79%
Raczej łatwo	47%	
Raczej trudno	11%	13%
Zdecydowanie trudno	2%	
Trudno powiedzieć	8%	
– oszukiwać ludzi i wyłudzać od nich pieniądze		
Zdecydowanie łatwo	24%	73%
Raczej łatwo	49%	
Raczej trudno	15%	17%
Zdecydowanie trudno	2%	
Trudno powiedzieć	10%	
– omijać przepisy prawa		
Zdecydowanie łatwo	17%	64%
Raczej łatwo	47%	
Raczej trudno	19%	22%
Zdecydowanie trudno	3%	
Trudno powiedzieć	14%	
– nie wywiązywać się ze zobowiązań finansowych wobec partnerów, podwykonawców czy klientów		
Zdecydowanie łatwo	16%	61%
Raczej łatwo	45%	
Raczej trudno	19%	22%
Zdecydowanie trudno	3%	
Trudno powiedzieć	17%	
– nie wywiązywać się ze zobowiązań finansowych wobec pracowników		
Zdecydowanie łatwo	15%	59%
Raczej łatwo	44%	
Raczej trudno	23%	28%
Zdecydowanie trudno	5%	
Trudno powiedzieć	13%	
– nie płacić czynszu		
Zdecydowanie łatwo	8%	32%
Raczej łatwo	24%	
Raczej trudno	39%	51%
Zdecydowanie trudno	12%	
Trudno powiedzieć	16%	
– nie płacić podatków		
Zdecydowanie łatwo	5%	26%
Raczej łatwo	21%	
Raczej trudno	41%	56%
Zdecydowanie trudno	15%	
Trudno powiedzieć	18%	

ODPOWIEDZIALNI ZA AFERĘ AMBER GOLD

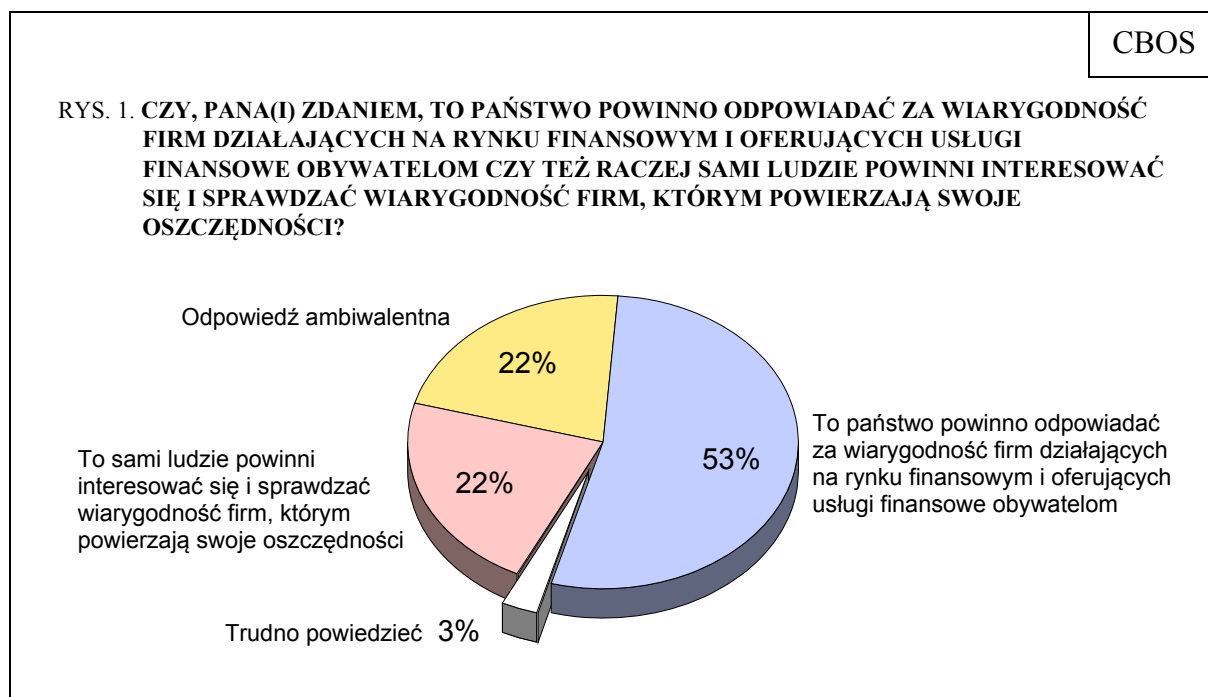
W wymiarze psychologicznym w aferze Amber Gold najbardziej uderzającą kwestią jest wiara klientów w to, że firma ta będzie generować i da im obiecane zyski, najwyższe na rynku (ponad 10% rocznie, znacznie wyższe niż oprocentowanie lokat bankowych). Jak w przypadku każdej piramidy finansowej, kluczowe były doświadczenia pierwszych klientów, którzy dostali to, co im obiecywano, a zatem kolejnych można było w reklamach przekonywać o wiarygodności firmy i skłaniać do powierzenia jej swoich pieniędzy. Nadal niewyjaśnionym do końca wątkiem tej sprawy jest zakup przez właściciela Amber Gold koncesji i otwarcie linii lotniczych OLT Express. Z dużym prawdopodobieństwem można zakładać, że co najmniej jednym z motywów tego kroku była chęć przekonania publiczności o własnej wiarygodności i o tym, że za firmą stoją duże pieniądze i wielkie możliwości finansowania działalności. Wydaje się, że dla dużej części klientów skala działalności biznesowej tej firmy uwiarygodniała jej ofertę.

Jednak dla przyciągania klientów, bez których oszustwo to nie byłoby możliwe, kluczowe znaczenie ma, jak się wydaje, w ogóle fakt dopuszczenia firmy Amber Gold do działalności na rynku finansowym i prowadzenia przez nią działalności quasi-bankowej na tak dużą skalę. Zwłaszcza ludzie starsi, przyzwyczajeni do koncesjonowania przez państwo wszystkiego, a działalności bankowej w szczególności, mogli być przekonani, że firma wyglądająca jak bank (począwszy od logo, a skończywszy na wystroju oddziałów) skoro działa, jest wiarygodna, bo tę branżę powinno kontrolować państwo.

Zapytaliśmy Polaków, kto ich zdaniem przede wszystkim powinien sprawdzać wiarygodność firm oferujących usługi finansowe – czy powinny to robić instytucje państwa czy też sami zainteresowani inwestorzy, ponieważ to oni w ostatecznym rachunku ponoszą pełną odpowiedzialność za decyzję powierzenia komuś swoich oszczędności. Ankietowani odpowiadając posługiwali się 7-punktową skalą, na której „1” oznaczało, że ich zdaniem to państwo powinno sprawdzać wiarygodność firm działających na rynku usług finansowych, a „7” – że to sami klienci powinni sprawdzać wiarygodność firm, którym powierzają pieniądze. Środek skali (4) oznaczał, że ich zdaniem oba twierdzenia są równie słuszne.

Ponad połowa Polaków (53%) przychyliła się do stwierdzenia, że to przede wszystkim państwo powinno sprawdzać wiarygodność firm działających na rynku finansowym i oferujących usługi finansowe obywatelom. Za tą opcją jednoznacznie (wybór „1” na skali) opowiedziała się prawie jedna trzecia ankietowanych (32%). Tylko nieco ponad jedna piąta (22%) uważa, że wiarygodność takich firm powinni sprawdzać przede wszystkim sami

zainteresowani, czyli osoby powierzające tym firmom swoje oszczędności (za tą opcją zdecydowanie – wybór „7” na skali – opowiedziało się 10% respondentów). Także nieco ponad jedna piąta badanych (22%) uznaje, że państwo i osoby decydujące się na skorzystanie z usług tego rodzaju firm w równym stopniu ponoszą odpowiedzialność za sprawdzanie ich wiarygodności.

O nieco większym zakresie odpowiedzialności samych zainteresowanych za swoje decyzje inwestycyjne, a mniejszym autorytetów zewnętrznych (w tym wypadku państwa) przekonani są ludzie młodzi – 29% osób w wieku 18–24 lata uważa, że to przede wszystkim sami zainteresowani powinni weryfikować wiarygodność firm, z których usług zamierzą skorzystać, natomiast 41% sądzi, że kontrola firm prowadzących działalność usługową w dziedzinie finansów należy przede wszystkim do obowiązków państwa. Za omnipotencją państwa w tym zakresie najsilniej optują osoby starsze, powyżej 55 roku życia – 60% respondentów w wieku 55–64 lata i 57% mających 65 lat i więcej uważa, że przede wszystkim państwo powinno weryfikować wiarygodność firm działających na rynku usług finansowych. W tych grupach wiekowych po 19% badanych skłania się do opinii, że większą odpowiedzialność powinni brać za to sami zainteresowani.

W grupach społeczno-zawodowych o większym zakresie odpowiedzialności samych inwestorów za weryfikację wiarygodności banków i firm parabankowych najbardziej

przekonane są osoby pracujące na własny rachunek (34% wobec 33% zrzucających to na barki państwa).

Zdaniem Polaków większość osób lub instytucji, których działania lub zaniechania mogły wpłynąć na powodzenie oszustwa na tak dużą skalę, jest odpowiedzialna za tę aferę.

Co oczywiste, najbardziej jednoznacznie ankietowani ocenili właściciela Amber Gold – 86% jest zdania, że upadek tej firmy to nie było potknięcie biznesmena, ale oszustwo, za które pełną odpowiedzialność ponosi właściciel.

Afera Amber Gold nie byłaby możliwa, gdyby wcześniejsze działania założyciela tej firmy były właściwie potraktowane przez wymiar sprawiedliwości lub chociażby tylko znane opinii publicznej. Dlatego według Polaków za aferę Amber Gold odpowiadają w kolejności: złe prawo, które umożliwiło kontynuowanie przestępczej działalności (71%), brak działania ze strony prokuratury i policji (68%) oraz bezwładność i celowa lub nie bierność wymiaru sprawiedliwości i sędziów (66%).

Polacy uważają, że w przypadku takich firm jak Amber Gold Komisja Nadzoru Finansowego powinna nie tylko ogłaszać suche i niewiele mówiące niespecjalistom komunikaty, ale wysyłać czytelniejszy przekaz do potencjalnych klientów – 63% ankietowanych ocenia, że na liście odpowiedzialnych za dopuszczenie do tego oszustwa powinna się znaleźć także KNF, bo nie dość wyraźnie ostrzegła obywateli przed Amber Gold. Trzeba jednak przyznać, iż w oficjalnych komunikatach Komisja przypominała, że firma Amber Gold nie jest objęta gwarancjami Funduszu Bankowego, który zapewnia bezpieczeństwo lokat bankowych. A zatem kto chciał, mógł się dowiedzieć, że inwestowanie w tę firmę jest obciążone dużym ryzykiem. Dlatego niedopatrzenia i błędy różnych instytucji nie zdejmują, zdaniem badanych, odpowiedzialności z samych inwestorów, którzy tak czy inaczej zdecydowali się na ryzyko. Aż 60% respondentów uważa, że za aferę Amber Gold odpowiadają sami inwestorzy, którzy – z naiwności czy też chciwości – uwierzyli w nadzwyczajne zyski, które mieli otrzymać powierzając tej firmie swoje pieniądze.

Na liście odpowiedzialnych za aferę Amber Gold powinny zdaniem ankietowanych znaleźć się także służby specjalne, czyli ABW i CBA, które nie zapobiegły oszustwu na tak wielką skalę (56% wskazań, że w dużym stopniu odpowiadają one za tę aferę). Znalazł się na niej także rząd wskazany przez ponad połowę ankietowanych (52%) jako odpowiedzialny za dopuszczenie do tej afery. Listę winnych zamyka Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który nie zajmował się weryfikacją wiarygodności tej firmy i nie dość wnikliwie sprawdzał, czy reklamy, które często pojawiały się w mediach, rzetelnie informują o firmie (51%).

Z odpowiedzialności za dopuszczenie do afery Amber Gold ankietowani w zasadzie zwolnili media i dziennikarzy, mimo że żadna z redakcji (kierując się być może chęcią zatrzymania intratnego reklamodawcy) ani żaden dziennikarz śledczy nie wpadli na pomysł, by zweryfikować wiarygodność tej firmy i jej właściciela, choć *ex post* okazało się to dość łatwe. Tylko 35% badanych uważa, że media i dziennikarze ponoszą dużą odpowiedzialność za tę aferę, prawie połowa zaś sądzi, że odpowiadają jedynie w małym stopniu (30%) lub są niewinni (16%).

Odpowiedzi na pytanie o wpływ sytuacji na rynku złota i spadku jego cen na aferę Amber Gold wskazują, że Polacy traktują ją raczej jako zaplanowane oszustwo, niż postrzegają w kategoriach nieudanego przedsięwzięcia biznesowego. Tylko 21% badanych przychyliło się do opinii, że spadek cen złota, w które firma miała inwestować pozyskiwane fundusze, mógł doprowadzić do jej upadku, natomiast ponad dwie piąte uważa, że wpływ tego czynnika był raczej niewielki (25%) lub nie było go wcale (19%). Duża grupa badanych (35%) nie potrafiła ocenić tego aspektu afery Amber Gold.

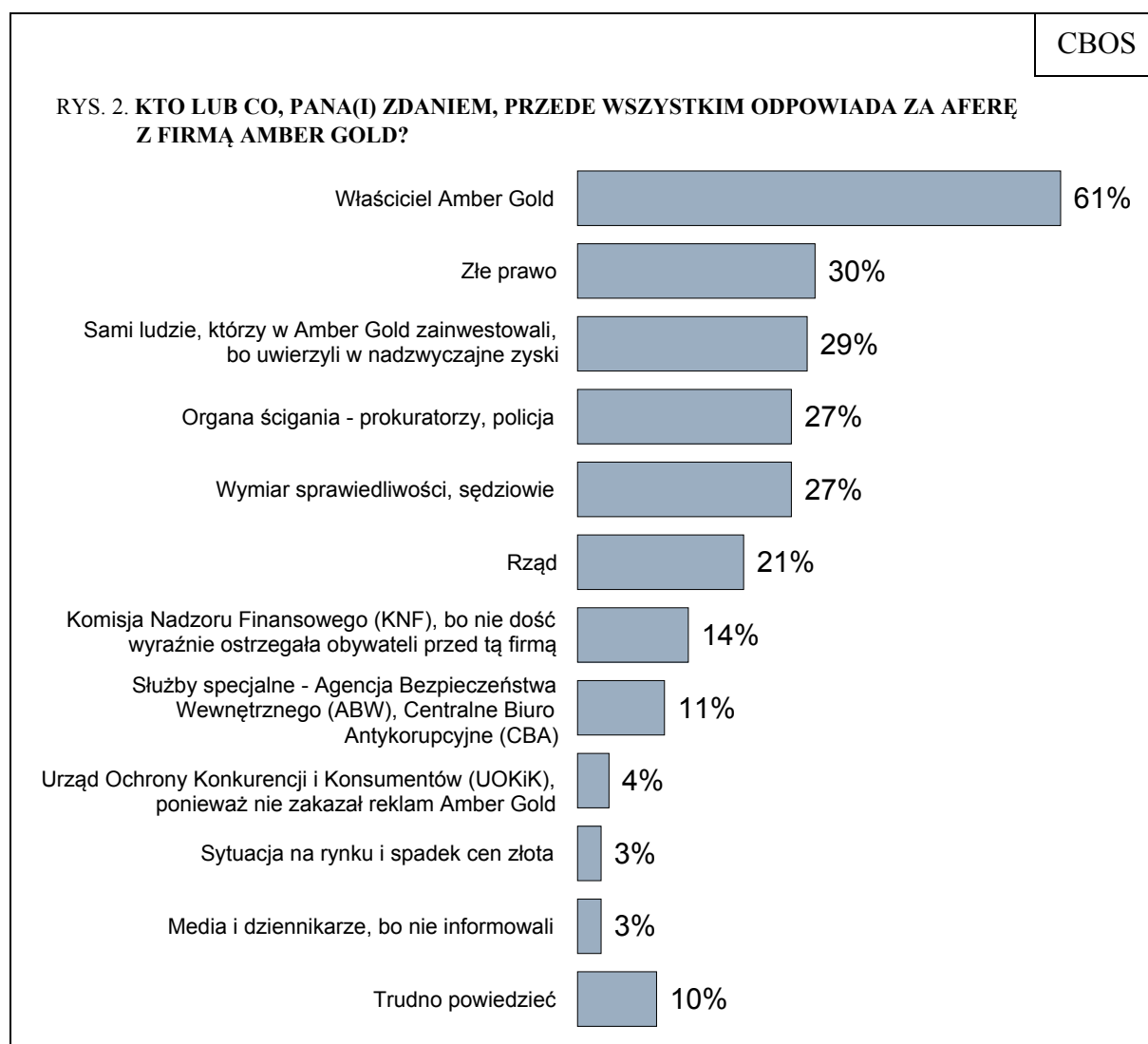
Tabela 5

Kto, w Pana(i) ocenie, ponosi odpowiedzialność za aferę Amber Gold? Czy i w jakim stopniu za tę aferę odpowiada lub odpowiadają:		
– właściciel Amber Gold		
W bardzo dużym stopniu	68%	86%
W dużym stopniu	18%	
W niewielkim stopniu	3%	
Nie odpowiada	1%	
Trudno powiedzieć	10%	
– złe prawo		
W bardzo dużym stopniu	32%	71%
W dużym stopniu	39%	
W niewielkim stopniu	10%	
Nie odpowiada	3%	
Trudno powiedzieć	16%	
– organa ścigania – prokuratorzy, policja		
W bardzo dużym stopniu	30%	68%
W dużym stopniu	38%	
W niewielkim stopniu	11%	
Nie odpowiadają	5%	
Trudno powiedzieć	16%	

Tabela 5 (cd.)

Kto, w Pana(i) ocenie, ponosi odpowiedzialność za aferę Amber Gold? Czy i w jakim stopniu za tę aferę odpowiada lub odpowiadają:		
– wymiar sprawiedliwości, sędziowie		
W bardzo dużym stopniu	30%	66%
W dużym stopniu	36%	
W niewielkim stopniu	13%	
Nie odpowiadają	4%	
Trudno powiedzieć	17%	
– Komisja Nadzoru Finansowego (KNF), bo nie dość wyraźnie ostrzegęła obywateli przed tą firmą		
W bardzo dużym stopniu	29%	63%
W dużym stopniu	34%	
W niewielkim stopniu	14%	
Nie odpowiada	4%	
Trudno powiedzieć	19%	
– sami ludzie, którzy w Amber Gold zainwestowali, bo uwierzyli w nadzwyczajne zyski		
W bardzo dużym stopniu	25%	60%
W dużym stopniu	35%	
W niewielkim stopniu	18%	
Nie odpowiadają	9%	
Trudno powiedzieć	13%	
– służby specjalne – Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW), Centralne Biuro Antykorupcyjne (CBA)		
W bardzo dużym stopniu	22%	56%
W dużym stopniu	34%	
W niewielkim stopniu	16%	
Nie odpowiadają	5%	
Trudno powiedzieć	23%	
– rząd		
W bardzo dużym stopniu	23%	52%
W dużym stopniu	29%	
W niewielkim stopniu	22%	
Nie odpowiada	8%	
Trudno powiedzieć	18%	
– Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK), ponieważ nie zakazał reklam Amber Gold		
W bardzo dużym stopniu	20%	51%
W dużym stopniu	31%	
W niewielkim stopniu	19%	
Nie odpowiada	6%	
Trudno powiedzieć	24%	
– media i dziennikarze, bo nie informowali		
W bardzo dużym stopniu	9%	35%
W dużym stopniu	26%	
W niewielkim stopniu	30%	
Nie odpowiadają	16%	
Trudno powiedzieć	19%	
– sytuacja na rynku i spadek cen złota		
W bardzo dużym stopniu	4%	21%
W dużym stopniu	17%	
W niewielkim stopniu	25%	
Nie odpowiadają	19%	
Trudno powiedzieć	35%	

Kto lub która z instytucji z przedstawionej listy jest w największym stopniu odpowiedzialna za doprowadzenie do afery Amber Gold? Respondenci są zdania, że za tę aferę odpowiada przede wszystkim właściciel tej firmy (61% wskazań), a w dalszej kolejności – złe uregulowania prawne, które dopuściły do powstania takiej sytuacji (30%), a także błędy, zaniechania lub niewłaściwe działania prokuratury z jednej strony oraz wymiaru sprawiedliwości i sędziów z drugiej (po 27%). Zdaniem Polaków odpowiedzialność za tę aferę ponoszą także sami poszkodowani, którzy lekkomyślnie uwierzyli w możliwość uzyskania nadzwyczajnych zysków i powierzyli tej firmie pieniądze (29%). Według opinii ankietowanych część odpowiedzialności za tę aferę ponosi także rząd (21%). W mniejszym zakresie odpowiadają za nią również Komisja Nadzoru Finansowego, która nie dość wyraźnie ostrzegała obywateli przed tą firmą (14%), oraz służby specjalne – ABW i CBA, które powinny wykrywać działalność przestępczą (11%).

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną możliwość

Afera Amber Gold osłabiła i tak nie najmocniejsze wśród Polaków poczucie porządku prawnego w naszym kraju. Ponad połowa respondentów sądzi, że Polska jest krajem, w którym brakuje praworządności – to dużo, nawet jeśli uwzględnić silne spolityzowanie opinii w tym zakresie. Ponad połowa ankietowanych ocenia, że obecnie instytucje państwa nie dbają należycie o prawa obywateli i ich przestrzeganie. Minimalnie większa grupa wypowiada się krytycznie o aparacie ścigania oraz sądownictwie i uważa, że instytucje państwa nie są skuteczne w wykrywaniu, ściganiu i sankcjonowaniu przypadków łamania prawa. Ponad trzy piąte badanych uważa, że w Polsce w ogóle łatwo jest omijać przepisy prawa.

Prawie trzy czwarte ankietowanych jest zdania, że obecnie w Polsce łatwo jest dokonywać oszustw finansowych bądź bez większych konsekwencji wyłudzać pieniądze od ludzi. Można się domyślać, że ankietowani nie mają tu na myśli tylko afery Amber Gold, ale także różne inne formy „naciągactwa”, np. rozmaite pseudokonkursy esemesowe czy też niektóre rodzaje sprzedaży bezpośredniej, które często opierają się na wykorzystywaniu ludzkiej naiwności bądź niewiedzy.

Zdaniem Polaków poza samym właścicielem Amber Gold, który, jak można domniemywać, jest w ich opinii raczej oszustem niż nieudanym biznesmenem, przyczyna powodzenia tego oszustwa leży przede wszystkim po stronie wymiaru sprawiedliwości. Z jednej strony są to nieprecyzyjne przepisy, które umożliwiły działalność finansową na tak dużą skalę osobie karanej już za przestępstwa w tej dziedzinie. Z drugiej strony to niezrozumiała pasywność prokuratury i sądów w sprawach Marcina P. oraz niezdolność kogokolwiek do oszacowania całokształtu jego działalności. Słabość państwa w sferze porządku prawnego wydaje się wyjątkowo destrukcyjna w sytuacji, gdy zaufanie społeczne, z różnych innych przyczyn, jest obecnie w Polsce towarem deficytowym.

Opracował
Krzysztof PANKOWSKI

Tabela 1

		Jak Pan(i) ocenia stan praworządności w Polsce? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce instytucje państwa należycie dbają o interesy obywateli i przestrzeganie ich praw?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		32	54	14	984
Płeć	Mężczyźni	33	56	12	469
	Kobiety	32	51	17	515
Wiek	18-24 lata	51	32	17	123
	25-34	37	52	12	201
	35-44	30	59	11	161
	45-54	33	59	8	152
	55-64	23	61	16	194
	65 lat i więcej	25	53	22	154
Miejsce zamieszkania	Wieś	32	53	15	373
	Miasto do 20 tys.	34	51	15	150
	20-100 tys.	30	58	12	190
	101-500 tys.	35	51	14	168
	501 tys. i więcej mieszk.	32	53	15	104
Wykształcenie	Podstawowe	31	48	20	192
	Zasadnicze zawodowe	26	60	14	257
	Średnie	34	53	13	345
	Wyższe	39	51	10	191
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	42	49	9	93
	Średni personel, technicy	34	58	8	42
	Pracownicy adm.-biurowi	39	53	8	49
	Pracownicy usług	34	42	24	66
	Robotnicy wykwalifikowani	33	54	12	117
	Robotnicy niewykwalifik.	30	51	19	47
	Rolnicy	22	66	13	58
	Pracujący na własny rach.	33	64	3	46
Bierni zawodowo	Renciści	23	64	13	73
	Emeryci	23	57	20	201
	Uczniowie i studenci	47	34	19	74
	Bezrobotni	45	47	8	55
	Gospodynie domowe i inni	32	57	11	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	39	48	13	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	32	60	8	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	34	54	13	242
	prywatnym gosp. rolnym	20	66	14	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	31	61	8	140
	501-750	38	52	10	120
	751-1000	33	54	14	141
	1001-1500	33	51	16	155
	Powyżej 1500 zł	38	51	11	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	22	64	14	173
	Średnie	28	56	15	431
	Dobre	41	45	13	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	26	56	18	49
	Raz w tygodniu	33	51	16	444
	1-2 razy w miesiącu	31	60	9	134
	Kilka razy w roku	35	54	11	204
	W ogóle nie uczestniczy	31	53	16	153
Poglądy polityczne	Lewica	38	51	11	148
	Centrum	37	51	12	334
	Prawica	28	63	10	276
	Trudno powiedzieć	28	47	25	226

Tabela 2

		Jak Pan(i) ocenia stan praworządności w Polsce? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce instytucje państwa skutecznie wykrywają i ścigają przypadki łamania prawa?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		30	56	14	985
Płeć	Mężczyźni	30	61	9	469
	Kobiety	30	52	17	516
Wiek	18-24 lata	41	48	11	123
	25-34	34	56	10	202
	35-44	27	62	11	161
	45-54	33	59	8	152
	55-64	24	62	14	194
	65 lat i więcej	25	47	28	154
Miejsce zamieszkania	Wieś	34	53	13	374
	Miasto do 20 tys.	36	49	15	150
	20-100 tys.	26	59	15	190
	101-500 tys.	30	59	11	168
	501 tys. i więcej mieszk.	18	69	14	104
Wykształcenie	Podstawowe	35	46	19	192
	Zasadnicze zawodowe	30	55	15	257
	Średnie	29	60	11	346
	Wyższe	27	62	10	191
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	33	56	11	93
	Średni personel, technicy	31	64	6	42
	Pracownicy adm.-biurowi	17	71	12	49
	Pracownicy usług	35	45	20	66
	Robotnicy wykwalifikowani	28	61	11	118
	Robotnicy niewykwalifik.	33	46	22	47
	Rolnicy	31	66	3	58
	Pracujący na własny rach.	26	71	3	46
Bierni zawodowo	Renciści	20	60	20	73
	Emeryci	26	51	23	201
	Uczniowie i studenci	36	58	6	74
	Bezrobotni	45	48	7	55
	Gospodynie domowe i inni	41	50	9	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	35	53	11	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	25	65	10	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	27	60	12	243
	prywatnym gosp. rolnym	24	68	8	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	33	58	9	140
	501-750	33	55	13	120
	751-1000	27	60	13	142
	1001-1500	31	55	13	155
	Powyżej 1500 zł	31	56	12	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	25	57	18	173
	Średnie	26	61	13	432
	Dobre	38	50	12	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	39	44	17	49
	Raz w tygodniu	33	53	15	445
	1-2 razy w miesiącu	31	58	11	134
	Kilka razy w roku	26	65	9	204
	W ogóle nie uczestniczy	24	59	17	153
Poglądy polityczne	Lewica	30	58	13	148
	Centrum	33	57	10	335
	Prawica	28	62	11	276
	Trudno powiedzieć	29	48	23	226

Tabela 3

		Czy, w Pana(i) ocenie, w Polsce łatwo czy też trudno można bez większych konsekwencji oszukiwać ludzi i wyłudzać od nich pieniądze?			Liczba osób
		Łatwo	Trudno	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		73	17	10	984
Płeć	Mężczyźni	73	18	8	467
	Kobiety	72	16	12	516
Wiek	18-24 lata	63	28	9	123
	25-34	73	17	9	201
	35-44	74	17	9	161
	45-54	75	17	7	152
	55-64	79	12	9	194
	65 lat i więcej	65	16	18	154
Miejsce zamieszkania	Wieś	71	18	11	374
	Miasto do 20 tys.	71	19	10	149
	20-100 tys.	74	15	10	190
	101-500 tys.	72	18	9	168
	501 tys. i więcej mieszk.	74	16	10	104
Wykształcenie	Podstawowe	68	19	13	192
	Zasadnicze zawodowe	69	20	11	257
	Średnie	75	16	10	344
	Wyższe	78	15	7	191
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	77	16	7	93
	Średni personel, technicy	83	14	3	42
	Pracownicy adm.-biurowi	85	7	9	49
	Pracownicy usług	69	19	12	66
	Robotnicy wykwalifikowani	74	17	10	118
	Robotnicy niewykwalifik.	74	16	10	47
	Rolnicy	62	28	9	58
	Pracujący na własny rach.	63	25	13	45
Bierni zawodowo	Renciści	65	23	11	73
	Emeryci	72	12	15	201
	Uczniowie i studenci	72	20	7	74
	Bezrobotni	66	21	13	55
	Gospodynie domowe i inni	78	18	4	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	74	17	9	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	78	15	7	79
	sekt. pryw. poza rolnict.	74	15	11	241
	prywatnym gosp. rolnym	72	22	6	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	76	19	5	140
	501-750	70	21	9	120
	751-1000	74	16	10	142
	1001-1500	78	12	10	155
	Powyżej 1500 zł	73	18	9	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	79	12	9	173
	Średnie	71	19	10	432
	Dobre	71	18	11	379
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	66	22	12	49
	Raz w tygodniu	70	18	12	445
	1-2 razy w miesiącu	72	19	9	134
	Kilka razy w roku	77	17	6	204
	W ogóle nie uczestniczy	75	13	13	152
Poglądy polityczne	Lewica	83	14	3	147
	Centrum	74	18	8	335
	Prawica	76	17	6	276
	Trudno powiedzieć	59	19	23	226

Tabela 4

		Czy, Pana(i) zdaniem, to państwo powinno odpowiadać za wiarygodność firm działających na rynku finansowym i oferujących usługi finansowe obywatelom czy też raczej sami ludzie powinni interesować się i sprawdzać wiarygodność firm, którym powierzają swoje oszczędności?				Liczba osób
		To państwo powinno odpowiadać za wiarygodność firm działających na rynku finansowym i oferujących usługi finansowe obywatelom	Odpowiedź ambiwalentna	To sami ludzie powinni sprawdzać wiarygodność firm, którym powierzają swoje oszczędności	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		53	22	22	3	985
Płeć	Mężczyźni	56	22	21	1	469
	Kobiety	51	22	23	4	516
Wiek	18-24 lata	41	29	29	1	123
	25-34	50	25	23	2	202
	35-44	54	26	20	1	161
	45-54	54	21	24	1	152
	55-64	60	17	19	4	194
	65 lat i więcej	57	16	19	7	154
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	23	21	2	374
	Miasto do 20 tys.	56	17	23	3	150
	20-100 tys.	55	22	21	3	190
	101-500 tys.	49	23	25	3	168
	501 tys. i więcej mieszk.	50	23	23	4	104
Wykształcenie	Podstawowe	53	17	22	7	192
	Zasadnicze zawodowe	54	21	23	2	257
	Średnie	58	21	20	2	346
	Wyższe	45	28	25	2	191
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	38	33	28	1	93
	Średni personel, technicy	60	25	12	4	42
	Pracownicy adm.-biurowi	49	22	30		49
	Pracownicy usług	52	16	27	4	66
	Robotnicy wykwalifikowani	64	21	14	1	118
	Robotnicy niewykwalifik.	59	10	28	3	47
	Rolnicy	50	25	19	6	58
Pracujący na własny rach.	33	33	34		46	
Bierni zawodowo	Renciści	55	19	22	4	73
	Emeryci	61	15	19	5	201
	Uczniowie i studenci	50	29	21		74
	Bezrobotni	52	21	26	1	55
	Gospodynie domowe i inni	50	26	19	5	63
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	53	27	19	2	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	55	16	27	1	79
	sekt. prywat. poza rolnict.	49	25	25	1	243
	prywatnym gosp. rolnym	55	22	18	4	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	62	15	23	1	140
	501-750	55	19	22	4	120
	751-1000	55	23	18	4	142
	1001-1500	50	20	28	2	155
	Powyżej 1500 zł	52	26	20	2	176
Ocena własnych war. mater.	Złe	62	16	19	4	173
	Średnie	56	21	19	4	432
	Dobre	46	26	26	1	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	54	16	20	10	49
	Raz w tygodniu	53	24	20	3	445
	1-2 razy w miesiącu	55	18	26	2	134
	Kilka razy w roku	58	22	19	2	204
	W ogóle nie uczestniczy	48	21	29	3	153
Poglądy polityczne	Lewica	60	17	23	0	148
	Centrum	51	27	22	1	335
	Prawica	58	17	24	2	276
	Trudno powiedzieć	49	24	19	8	226

Tabela 5

		Kto lub co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim odpowiada za aferę z firmą Amber Gold?				
		Organa ścigania – prokuratorzy, policja	Wymiar sprawiedliwości, sędziowie	Złe prawo	Sytuacja na rynku i spadek cen złota	Właściciel Amber Gold
		%	%	%	%	%
Ogółem		27	27	30	3	61
Płeć	Mężczyźni	31	31	31	3	62
	Kobiety	24	23	29	3	60
Wiek	18-24 lata	14	18	27	10	67
	25-34	26	22	34	4	63
	35-44	32	36	39	2	63
	45-54	31	32	28	1	56
	55-64	29	29	31	3	58
	65 lat i więcej	30	22	18		60
Miejsce zamieszkania	Wieś	23	22	28	3	62
	Miasto do 20 tys.	26	38	30	2	71
	20-100 tys.	34	23	29	4	60
	101-500 tys.	27	31	32	6	54
	501 tys. i więcej mieszk.	34	31	33	2	59
Wykształcenie	Podstawowe	20	17	19	1	60
	Zasadnicze zawodowe	22	25	34	4	61
	Średnie	31	30	31	4	61
	Wyższe	35	35	34	3	64
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	34	39	37	1	67
	Średni personel, technicy	33	38	40	3	54
	Pracownicy adm.-biurowi	27	45	39	7	55
	Pracownicy usług	23	21	17	3	71
	Robotnicy wykwalifikowani	32	23	38	2	59
	Robotnicy niewykwalifik.	17	22	28	4	73
	Rolnicy	19	22	28	6	66
	Pracujący na własny rach.	34	36	30	3	62
Bierni zawodowo	Renciści	19	26	34		51
	Emeryci	32	27	22	3	59
	Uczniowie i studenci	15	20	38	6	64
	Bezrobotni	24	22	22	3	67
	Gospodynie domowe i inni	32	19	28	4	53
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	28	30	37	4	67
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	27	41	33	1	65
	sekt. prywat. poza rolnict.	31	28	33	4	60
	prywatnym gosp. rolnym	21	26	31	6	65
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	20	20	24	2	63
	501-750	21	21	25	3	61
	751-1000	29	23	35	5	62
	1001-1500	30	33	31	5	63
	Powyżej 1500 zł	32	36	35	2	61
Ocena własnych war. mater.	Złe	27	25	27		58
	Średnie	28	28	30	3	60
	Dobre	26	27	31	5	63
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	23	19	28	6	53
	Raz w tygodniu	26	26	28	3	62
	1-2 razy w miesiącu	23	22	34	3	68
	Kilka razy w roku	35	33	31	5	61
	W ogóle nie uczestniczy	27	30	31	2	56
Poglądy polityczne	Lewica	28	37	34	2	60
	Centrum	28	29	34	5	61
	Prawica	30	28	28	3	68
	Trudno powiedzieć	22	17	23	2	54

Tabela 5 (cd.)

		Kto lub co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim odpowiada za aferę z firmą Amber Gold?			
		Komisja Nadzoru Finansowego (KNF), bo nie dość wyraźnie ostrzegala obywateli przed tą firmą	Rząd	Służby specjalne - Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW), Centralne Biuro Antykorupcyjne (CBA)	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK), ponieważ nie zakazał reklam Amber Gold
		%	%	%	%
Ogółem		14	21	11	4
Płeć	Mężczyźni	16	21	13	4
	Kobiety	13	21	9	4
Wiek	18-24 lata	15	15	10	4
	25-34	9	24	11	4
	35-44	18	17	10	6
	45-54	17	23	15	4
	55-64	19	24	11	4
	65 lat i więcej	9	23	7	2
Miejsce zamieszkania	Wieś	13	27	6	4
	Miasto do 20 tys.	11	15	11	4
	20-100 tys.	18	19	14	4
	101-500 tys.	14	23	16	5
	501 tys. i więcej mieszk.	17	13	14	5
Wykształcenie	Podstawowe	8	20	6	2
	Zasadnicze zawodowe	18	28	8	3
	Średnie	16	20	13	7
	Wyższe	13	15	16	2
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	12	11	12	5
	Średni personel, technicy	16	25	10	7
	Pracownicy adm.-biurowi	15	13	13	6
	Pracownicy usług	17	26	7	7
	Robotnicy wykwalifikowani	16	28	13	1
	Robotnicy niewykwalifik.	16	26	5	
	Rolnicy	12	37	6	9
	Pracujący na własny rach.	12	9	17	4
Bierni zawodowo	Renciści	13	20	7	7
	Emeryci	15	23	10	2
	Uczniowie i studenci	20	12	13	5
	Bezrobotni	10	15	13	6
	Gospodynie domowe i inni	11	26	16	2
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	15	13	14	4
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	10	22	17	6
	sekt. prywat. poza rolnict.	16	22	10	4
	prywatnym gosp. rolnym	13	31	8	6
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	20	28	6	5
	501-750	14	20	9	6
	751-1000	10	27	10	7
	1001-1500	14	23	13	1
	Powyżej 1500 zł	19	19	14	3
Ocena własnych war. mater.	Złe	16	24	9	5
	Średnie	12	22	11	4
	Dobre	16	20	12	4
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	12	28	6	5
	Raz w tygodniu	15	22	10	4
	1-2 razy w miesiącu	12	29	13	7
	Kilka razy w roku	16	18	10	2
	W ogóle nie uczestniczy	12	15	13	4
Poglądy polityczne	Lewica	14	17	13	4
	Centrum	16	20	12	6
	Prawica	15	23	11	3
	Trudno powiedzieć	12	22	7	3

Tabela 5 (cd.)

		Kto lub co, Pana(i) zdaniem, przede wszystkim odpowiada za aferę z firmą Amber Gold?			Liczba osób
		Media i dziennikarze, bo nie informowali	Sami ludzie, którzy w Amber Gold zainwestowali, bo uwierzyli w nadzwyczajne zyski	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		3	29	10	984
Płeć	Mężczyźni	3	28	8	469
	Kobiety	3	29	13	515
Wiek	18-24 lata	5	38	12	123
	25-34	3	30	11	201
	35-44	5	30	6	161
	45-54	1	29	10	152
	55-64	2	23	10	194
	65 lat i więcej	2	25	14	154
Miejsce zamieszkania	Wieś	3	25	13	374
	Miasto do 20 tys.	4	28	9	149
	20-100 tys.	3	33	8	190
	101-500 tys.	5	27	7	168
Wykształcenie	501 tys. i więcej mieszk.		36	10	104
	Podstawowe	3	23	20	192
	Zasadnicze zawodowe	4	21	11	257
	Średnie	4	31	7	345
Grupa społ.-zaw. pracujący	Wyższe	1	39	5	191
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.		38	5	93
	Średni personel, technicy	4	25	5	42
	Pracownicy adm.-biurowi	1	42	3	48
	Pracownicy usług	5	27	13	66
	Robotnicy wykwalifikowani	3	28	8	118
	Robotnicy niewykwalifik.	4	29	9	47
	Rolnicy	3	19	13	58
Bierni zawodowo	Pracujący na własny rach.	3	37	6	46
	Renciści	1	29	17	73
	Emeryci	2	24	11	201
	Uczniowie i studenci	5	38	11	74
	Bezrobotni	8	18	12	55
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	4	22	17	63
	inst. państw., publicznej	2	25	8	122
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	4	36	8	79
	sekt. prywat. poza rolnict.	4	34	7	243
	prywatnym gosp. rolnym	3	19	9	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	7	26	12	140
	501-750	2	27	15	120
	751-1000	4	24	7	142
	1001-1500	4	28	8	155
	Powyżej 1500 zł	2	41	3	175
Ocena własnych war. mater.	Złe	3	21	14	173
	Średnie	4	27	10	431
	Dobre	2	33	8	380
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu		25	18	49
	Raz w tygodniu	3	24	11	445
	1-2 razy w miesiącu	3	34	8	134
	Kilka razy w roku	2	34	7	204
	W ogóle nie uczestniczy	6	30	12	152
Poglądy polityczne	Lewica	3	26	7	148
	Centrum	3	31	5	335
	Prawica	4	31	8	276
	Trudno powiedzieć	2	23	23	225